

شهر دوستدار کودکی

www.ketab.ir

سرشناسه: سعیدی رضوانی، نوید، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور: شهر دوستدار کودک / نویسندگان نوید سعیدی رضوانی، اکرم امیراحمدی، مهکامه فتاحی، [سفارش دهنده] دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران.
مشخصات نشر: تهران: سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، موسسه نشر شهر، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۲۱۸ ص.
شابک: ۹۶۴-۲۳۸-۹۱۰-۰ / ۹۶۴-۲۳۸-۹۱۰-۰
وضعیت فهرست نویسی: ف.
موضوع: معماری و کودکان
موضوع: شهرسازی
موضوع: محیط زیست و کودکان
موضوع: فضاهای باز -- طرح ساختمان
موضوع: فضاهای عمومی -- طرح و ساختمان
موضوع: حقوق کودک
موضوع: کودکان شهری
شناسه افزوده: امیراحمدی، اکرم، ۱۳۶۵ -
شناسه افزوده: فتاحی، مهکامه، ۱۳۶۷ -
شناسه افزوده: موسسه نشر شهر
شناسه افزوده: شهرداری تهران، دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی
رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ س ۷ ک ۹ / NA۲۵۴۳
رده بندی دیویی: ۷۲۰/۸۳
شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۵۵۳۹۷

شهر دوستدار کودک

موسسه مطالعات اجتماعی و فرهنگی
اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی

همه حقوق
محفوظ است.

نویسندگان: نوید سعیدی رضوانی
اکرم امیر احمدی، مهکامه فتاحی
زیر نظر: اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی
طراح گرافیک: سعید غفوری
طراح جلد: سیدایمان نوری نجفی
ناشر: مؤسسه نشر شهر
نوبت و تاریخ چاپ: اول - ۱۳۹۴
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

آماده سازی و چاپ: مؤسسه نشر شهر
شابک: ۹۶۴-۲۳۸-۹۱۰-۰ / ۹۶۴-۲۳۸-۹۱۰-۰

بها: ۱۲۰.۰۰۰ ریال

آدرس اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی،
تهران، بزرگراه شهید گمنام ابتدای بزرگراه کردستان

www.farhangi.tehran.ir

تلفن: ۸۲۱۰۶۰۰۰

آدرس ناشر: تهران، میدان آرژانتین، ابتدای بلوار آفریقا،

رو به روی پارک سوار بیهقی، پلاک ۶

www.nashreshahr.com

مرکز چاپ: ۸۸۴۲۱۹۰۶ - ۸۸۴۰۹۱۱۲

فهرست

پیشگفتار / ۱۳

مقدمه / ۱۵

فصل اول: کلیات پژوهش / ۱۷

۱-۱. مقدمه / ۱۹

۲-۱. بیان مسئله، اهمیت آن / ۲۰

۳-۱. تحقیقات سبب / ۲۱

فصل دوم: مبانی نظری و مدل‌های مرتبط با شهر دوستدار

کودک / ۲۷

۱-۲. مبانی نظری / ۲۹

۱-۲. مقدمه / ۲۹

۲-۲. شناخت کودک / ۲۹

۳-۱-۲. روان‌شناسی کودک / ۳۱

۴-۱-۲. نیازشناسی کودک / ۳۱

۵-۱-۲. شخصیت و محیط / ۳۲

۱-۵-۱-۲. محیط و رشد اجتماعی کودک / ۳۲

۲-۵-۱-۲. کودک و تأثیرپذیری از محیط / ۳۲

۳-۵-۱-۲. محیط مطلوب کودک / ۳۳

۴-۱-۲. تعامل کودک با فضاهای شهری / ۳۳

۱-۶-۱-۲. ایمنی کودکان در فضاهای شهری / ۳۵

۷-۱-۲. مشکلات کودکان در شهرها / ۳۶

۱-۷-۱-۲. فقر کودکان کار و خیابان / ۳۷

۱-۱-۷-۱-۲. دلایل ورود کودکان به عرصه کار / ۳۷

۱-۲-۷-۱-۲. طبقه‌بندی کودکان خیابانی / ۳۸

۲-۷-۱-۲. معلولیت / ۳۹

۱-۲-۷-۱-۲. انواع معلولیت / ۳۹

۲-۲-۷-۱-۲. کودکان معلول / ۳۹

۱-۲-۷-۲-۲. فواید بازی برای کودکان معلول / ۴۰

۱-۲-۸-۱-۲. حقوق کودکان / ۴۰

۱-۲-۸-۱-۲. ارزیابی اثرات حقوق کودک (CRIA) / ۴۲

۱-۲-۸-۱-۲. دامنه‌ی روش تحلیل CRIA / ۴۲

۱-۲-۸-۲-۲. لزوم پرداختن به ارزیابی اثرات حقوق کودک / ۴۲

۱-۲-۸-۲. حقوق کودکان معلول / ۴۴

۱-۲-۹-۱. محله‌ی دوستدار کودک / ۴۶

۱-۲-۹-۱. شاخص فاصله / ۴۹

۱-۲-۹-۲. شاخص‌های درصدی / ۵۰

۱-۲-۹-۳. شاخص تنوع / ۵۰

۱-۲-۹-۴. شاخص نسبت / ۵۱

۱-۲-۹-۵. شاخص حضوری / ۵۲

۱-۲-۱۰-۱. روستای دوستدار کودک / ۵۲

۱-۲-۱۰-۱. ویژگی‌های طرح روستای دوستدار کودک / ۵۳

۱-۲-۱۰-۲. مشارکت در طرح روستای دوستدار کودک / ۵۳

۱-۲-۱۰-۳. بررسی ضرورت بررسی روستای دوستدار کودک / ۵۴

۱-۲-۱۱-۱. شهر دوستدار کودک / ۵۵

۱-۲-۱۱-۱. بنیان‌های شهر دوستدار کودک / ۵۵

۱-۲-۱۱-۲. نگاهی به پیدایش و سیر تحول ابتکار طرح شهر دوستدار

کودک / ۵۶

۱-۲-۱۱-۳. کنفرانس‌های برگزار شده درباره‌ی شهر دوستدار

کودک / ۵۶

۱-۲-۱۱-۴. شبکه‌ی اروپایی شهرهای دوستدار کودک / ۵۷

۱-۲-۱۱-۵. بررسی جهانی‌سازی دهانه‌ی یونیسف درباره‌ی شهر دوستدار

کودک / ۵۸

۱-۲-۱۱-۶. دیدگاه‌ها همکاران و متخصصان یونیسف درباره‌ی شهر

دوستدار کودک / ۶۰

۱-۲-۱۱-۶. شرایط خانه و اطراف آن در شهر دوستدار کودک / ۶۰

۱-۲-۱۱-۶. محله در شهر دوستدار کودک / ۶۲

۱-۲-۱۲. سیاست فرهنگی و کودکان / ۶۲

۲-۲. دیدگاه‌های نظریه‌پردازان درباره‌ی کودک و شهر / ۶۳

۱-۲-۲. کلرنس پری / ۶۳

۲-۲-۲. جین جیکوبز / ۶۵

۲-۲-۲. نقش پیادمرود در همسازی کودکان با جامعه / ۶۸

۲-۲-۳. کلیر کوپر مارکوس / ۶۹

۲-۲-۴. الکساندر میچرلیخ / ۷۰

۲-۲-۵. دیوید دریکسل / ۷۱

۲-۲-۶. کریستوفر الکساندر / ۷۲

۲-۲-۷. کودک، شهر / ۷۳

۲-۲-۸. محوطه، کودک / ۷۴

۲-۲-۹. خانه، کودک / ۷۵

۲-۲-۱۰. لارنس هالبرین / ۷۶

۲-۲-۱۱. ویلیام وایت / ۷۷

۲-۲-۱۲. بروس اپلارد / ۷۸

۲-۲-۱۳. مشارکت کودکان و مدل‌ها / ۷۹

۲-۲-۱۴. بررسی نظریه‌های مرتبط با کودکان / ۸۰

۲-۲-۱۵. ارگونومی / ۸۱

۲-۲-۱۶. آنتروپومتری / ۸۲

۲-۲-۱۷. جمع‌بندی / ۸۳

فصل سوم: تجربیات جهانی / ۸۱

۱-۳. مقدمه / ۸۳

۲-۳. نمونه‌های موفق جهانی در خصوص شهر دوستدار کودک / ۸۴

۱-۲-۳. فیلیپین / ۸۵

۲-۲-۳. اردن / ۸۶

۳-۲-۳. فرانسه / ۸۷

۴-۲-۳. لبنان / ۸۸

۵-۲-۳. آلبانی / ۸۹

۶-۲-۳. مالزی / ۹۰

۷-۲-۳. هند - کلکته / ۹۱

۸-۲-۳. برزیل / ۹۲

۹-۲-۳. آرژانتین / ۹۳

۱۰-۲-۳. ژاپن (پارک کیدز انیا) / ۹۴

۱۱-۲-۳. چین (پارک کیدز انیا) / ۹۵

۱۲-۲-۳. بروکلین / ۹۶

۳-۲-۱۳. اسپانیا / ۸۸

۳-۲-۱۴. انگلستان - لندن / ۸۹

۳-۲-۱۵. جواب‌های پاسخ‌گوینان به نظرخواهی درباره‌ی شهر لندن / ۹۰

دوستدار کودک / ۹۱

۳-۳. فضای بازی کودکان معلول / ۹۲

۳-۳-۱. نمونه‌ی موفق جهانی درباره‌ی فضای بازی کودکان معلول / ۹۳

(پارک مورگان تگزاس) / ۹۴

۳-۳-۲. نمونه‌ی موفق داخلی درباره‌ی فضای بازی کودکان معلول / ۹۵

(بوستان الغدیر) / ۹۶

۳-۴. روستای دوستدار کودک / ۹۷

۳-۴-۱. نمونه‌ی موفق جهانی در زمینه‌ی روستای دوستدار کودک / ۹۸

(نیال) / ۹۹

۳-۴-۲. نبود روستای دوستدار کودک در ایران / ۱۰۰

۵-۳. جمع‌بندی / ۱۰۱

فصل چهارم: کاربری‌ها و فضاهای شهر دوستدار کودک / ۹۹

۱-۴. مقدمه / ۱۰۱

۲-۴. فضای بازی / ۱۰۲

۱-۲-۴. تعریف خانه - مسکن / ۱۰۳

۲-۲-۴. اهداف و ضرورت‌ها / ۱۰۴

۳-۲-۴. کارکردها و ویژگی‌های مسکن / ۱۰۵

۵-۲-۴. تفاوت خانه‌ی اسباب‌بازی با کودک / ۱۰۶

۳-۴. مرکز خلاقیت و کارآفرینی / ۱۰۷

۱-۲-۴. چهارراه خلاق سازی کودکان / ۱۰۸

۲-۳-۴. بازی و کودک / ۱۰۹

۴-۴. مراکز فراموز / ۱۱۰

۱-۴-۴. اهداف طرح ایجاد مراکز فراموز / ۱۱۱

۵-۴. خانه‌ی کارآفرینی و پرورش خلاقیت / ۱۱۲

۴-۴. سالن تئاتر کودک / ۱۱۳

۷-۴. آشنایی با کودک / ۱۱۴

۸-۴. مؤسسه‌ی کار و تأمین اجتماعی / ۱۱۵

- ۹-۴. خانه‌ی مادر و کودک / ۱۱۳
- ۱۰-۴. خانه‌ی سلامت / ۱۱۴
- ۱-۱۰-۴. خانه‌ی سلامت محله / ۱۱۵
- ۱-۱۰-۴. پردیس سلامت سعادت‌آباد / ۱۱۶
- ۲-۱۰-۴. خانه‌ی سلامت محله‌ی مرزداران / ۱۱۶
- ۱-۴. مزرعه‌ی کودک / ۱۱۷
- ۱۲-۴. باغچه‌ی موزش، کودک / ۱۱۸
- ۱۳-۴. پارک امن و ترافیک کودک / ۱۲۰
- ۱۴-۴. موزه‌ی بازی و اسباب‌بازی / ۱۲۱
- ۱-۴-۴. موزه‌ی تلوزیون، ورزش، کودک و نوجوانان، مرکز حجاب / ۱۲۱
- ۲-۴-۴. موزه‌ی کاخ سعدآباد / ۱۲۲
- ۳-۴-۴. موزه‌ی کاخ گلستان / ۱۲۳
- ۱۵-۴. فضای باز مناسب بازی کودک / ۱۲۵
- ۱۶-۴. پارک کودک / ۱۲۶
- ۱۷-۴. پارک جیبی / ۱۲۷
- ۱۸-۴. شهر علم کودک / ۱۲۹
- ۱۹-۴. کتابخانه‌ی کودک / ۱۳۰
- ۲۰-۴. کتاب‌فروشی کودک / ۱۳۱
- ۲۰-۴. مدرسه‌ی دوستدار کودک / ۱۳۱
- ۱-۲۰-۴. روش کلی و نکات کلیدی / ۱۳۲
- ۲-۲۰-۴. عناصر پایه‌ای برای مدرسه‌ای خوب / ۱۳۳
- ۳-۲۰-۴. بخش‌های دیگری برای مدرسه‌ای دوستدار کودک / ۱۳۳
- ۴-۲۰-۴. اندازه و محل استقرار مدرسه / ۱۳۷
- ۵-۲۰-۴. دسترسی برای معلولان / ۱۳۸
- ۲۱-۴. دسته‌بندی فضاهای بازی کودکان / ۱۳۸
- ۱-۲۲-۴. Play ground. معادل زمین بازی کودکان / ۱۳۹
- ۲-۲۲-۴. انواع Play ground / ۱۴۱
- ۳-۲۲-۴. زمین بازی شنی / ۱۴۳
- ۴-۲۲-۴. باغ‌های بازی ماجراجویی / ۱۴۴
- ۱-۴-۲۲-۴. Play lot. / ۱۴۴
- ۲۲-۴. Playfield. / ۱۴۵
- ۲۳-۴. سازمان‌های مردنهاد مرتبط با کودکان / ۱۴۶
- ۱-۲۳-۴. مؤسسه‌ی خیریه‌ی محک / ۱۴۷
- ۲-۲۳-۴. مؤسسه‌ی حمایت از بچه‌های کار و خیابان / ۱۴۸
- ۳-۲۳-۴. انجمن حمایت از حقوق کودکان / ۱۵۰
- ۱-۳-۲۳-۴. خانه‌ی کودک شوش / ۱۵۰
- ۴-۲۳-۴. مؤسسه‌ی پژوهشی کودکان دنیا / ۱۵۱
- فصل پنجم: پیشنهادات و نتیجه‌گیری / ۱۵۳**
- ۱-۵. مقدمه / ۱۵۵
- ۲-۵. معیارهای شهر دوستدار کودک / ۱۵۵
- ۳-۵. چک‌لیست (سیاست‌های) ارزیابی عملکرد در زمینه‌ی اجرای مصوبه‌ی شهر دوستدار کودک در سطح منطقه / ۱۵۸
- ۴-۵. ارائه پیشنهادات / ۱۶۱
- ۵-۵. راهکارهای موضوعی / ۱۶۲
- ۱-۵-۵. راهکارهای استانداردسازی مبلمان شهری به‌ویژه وسایل خاص کودکان (ورزش، تفریحات و بازی، آموزش و بهداشت) / ۱۶۲
- ۱-۵-۵. رنگ / ۱۶۳
- ۱-۵-۵. م / ۱۶۳
- ۱-۵-۵. صوت / ۱۶۴
- ۱-۵-۵. جنس / ۱۶۴
- ۱-۵-۵. ایمنی / ۱۶۴
- ۲-۵-۵. راهکارهایی در زمینه ارتقاء ایمنی کودکان / ۱۶۸
- ۳-۵-۵. راهکارهایی در زمینه ایجاد کاربره‌های فرهنگی دوستدار کودک مانند سرای کودک، مراکز آفرینی، اتاق مادر و کودک و... / ۱۷۳
- ۴-۵-۵. راهکارهایی در زمینه توسعه‌ی خانه‌های اسباب‌بازی و هدفمند کردن فعالیت‌های آن‌ها در جهت پرورش مهارت‌های کودک / ۱۷۶
- ۵-۵-۵. راهکارهایی در زمینه‌ی ارتباط بیشتر کودک با طبیعت / ۱۷۸
- ۱-۵-۵-۵. ایجاد مزرعه‌ی کودک / ۱۷۸

۵-۵-۲. ایجاد باغچه‌ی آموزشی کودک / ۱۷۸

۵-۵-۶. راهکارهایی در زمینه‌ی بهبود عملکرد خانه‌های سلامت از بعد

فعالیت‌های کودک محور / ۱۷۸

۵-۵-۷. راهکارها در زمینه‌ی تأمین فضای باز مناسب بازی کودکان در

مجتمع‌های مسکون / ۱۷۹

۵-۵-۸. راهکارهایی در زمینه‌ی ارتقای همکاری با سازمان‌های

مردم‌نهاد برای کمک به ایجاد انگیزه در جامعه برای توجه به حقوق

کودک در نظام شهر حینی / ۱۸۱

۵-۶-۶. راهکارهای سازمانی / ۱۸۲

۵-۶-۱۰. راهکارهای ارتقای مشارکت در جراب شدن شهر دوستدار

کودک / ۱۸۳

۵-۶-۱۱. راهکارهای مشارکت کودکان، نوجوانان در نقش شهر

دوستدار کودک / ۱۸۳

۵-۶-۱۱-۱. در زمینه‌ی زیست‌محیطی / ۱۸۳

۵-۶-۱۱-۲. در زمینه‌ی اداره‌ی شهر / ۱۸۴

۵-۶-۱۲. راهکارهای مشارکت سازمان‌های مرتبط داخلی / ۱۸۵

۵-۶-۱۳. راهکارهای مشارکت سازمان‌های بین‌المللی / ۱۸۵

۵-۶-۱۴. راهکارهای مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد، فعالان و

صاحب‌نظران مرتبط / ۱۸۵

۵-۶-۱۵. راهکارهای مشارکت خانواده‌ها و والدین / ۱۸۵

۵-۶-۲. تدوین راهکارها در زمینه‌ی تدوین استانداردها و ضوابطی

به‌منظور ترویج طراحی شهری دوستدار کودک / ۱۸۷

۵-۶-۲-۱. زمین بازی کودکان (Play ground) / ۱۸۸

۵-۶-۲-۲. محوطه‌ی بازی کودکان (Play lot) / ۱۸۸

۵-۶-۲-۳. محوطه‌ی بازی نوجوانان (Play field) / ۱۸۹

۵-۶-۳. راهکارهایی در زمینه‌ی ارتقای امنیت کودکان / ۱۹۰

۵-۷. ارزیابی فضاهای شهری از طریق مصاحبه و نقاشی با کودکان

معلول / ۱۹۰

۵-۷-۱. راهکارهای طراحی فضاهای مناسب برای کودکان

معلول / ۱۹۲

۵-۸. فرجام کلام / ۱۹۵

واژه‌نامه / ۱۹۷

منابع و مأخذ / ۲۰۱

پیوست / ۲۱۱

فهرست جدول‌ها و نمودارها

فهرست تصاویر

جدول ۱-۲. چهار چوب ارزیابی محله‌ی دوستدار کودک / ۴۸

جدول ۲-۲. گروه شاخص‌ها و شاخص‌ها در محله‌ی دوستدار کودک / ۴۹

جدول ۲-۲. سنجش‌های شاخص‌های درصدی / ۵۰

جدول ۳-۲. کنفرانس‌های برگزار شده درباره‌ی شهر دوستدار کودک / ۵۷

جدول ۴-۲. معیارهای نظریات اندیشمندان درباره‌ی کودکان / ۷۵

نمودار ۱-۲. نقش مشارکت کودکان هارت / ۷۷

جدول ۱-۳. تشریح محورهای سترژی پهرلندن برای تبدیل لندن به شهری دوستدار کودک / ۹۰

جدول ۲-۲. فعالیت‌های کشوری و محلی در خصوص پروژه‌ی شهر دوستدار کودک / ۹۸

جدول ۱-۴. فعالیت‌های خانه‌های سلامت دربار کودکان / ۱۱۶

جدول ۲-۴. برنامه‌ریزی پایهی استانداردهای طراحی رای امکانات آموزشی / ۱۳۴

جدول ۳-۴. مؤسسه‌های مردم‌نهاد مرتبط با کودکان / ۱۴۷

جدول ۱-۵. چک‌لیست (سیاهه‌ی) ارزیابی عملکرد مناطق باتوجه به معیارهای شهر دوستدار کودک / ۱۵۸

جدول ۲-۵. ارتباط بین فرم مبلمان و حس‌القایی به کودک / ۱۶۳

جدول ۳-۵. انواع زمین‌های بازی برای گروه‌های سنی مختلف / ۱۸۸

تصویر ۲-۱. ادراک کودکان از محیط / ۳۳

تصویر ۲-۲. طرح واحد همسایگی / ۶۵

تصویر ۳-۲. نمونه‌ای از پارک جیبی / ۶۹

تصویر ۴-۲. استفاده از آرنوگومی در وسایل کاربردی کودکان معلول برای تسهیل در رفت‌وآمد / ۷۸

تصویر ۵-۲. آنتروپومتری بدن انسان در حالات نشسته و ایستاده / ۷۹

تصویر ۱-۳. پارک مورگان تگزاس / ۹۳

تصویر ۲-۳. بوستان الغدیر / ۹۴

تصویر ۳-۳. بوستان الغدیر / ۹۴

تصویر ۱-۴. خانه‌ی اسباب‌بازی-سرای محله‌ی اوین / ۱۰۴

تصویر ۲-۴. خانه‌ی اسباب‌بازی / ۱۰۵

تصویر ۳-۴. آشنایی کودک با رنگ‌ها / ۱۰۷

تصویر ۴-۴. مرکز فراموشی / ۱۰۹

تصویر ۵-۴. مرکز فراموشی پر دیس بهاران / ۱۱۰

تصویر ۶-۴. خانه‌ی کارآفرینی و پرورش خلاقیت کودک در سرای محله‌ی مرزداران / ۱۱۰

تصویر ۷-۴. سالن‌های تئاتر کودک / ۱۱۱

تصویر ۸-۴. آشنایانه‌ی کودک / ۱۱۲

تصویر ۹-۴. طرح رفعا لیت‌های بسیار مفید مرکز / ۱۱۲

تصویر ۱۰-۴. کارآفرینی کودک / ۱۱۳

تصویر ۱۱-۴. خانه‌ی مادر و کودک / ۱۱۳

تصویر ۱۲-۴. خانه‌ی مادر و کودک در ایانه‌ی جنوب تهران / ۱۱۴

تصویر ۱۳-۴. پردیس سلامت و سعاد آباد / ۱۱۶

تصویر ۱۴-۴. برگزاری کلاس زنگ تفریح و بازی، مشاوره‌ی

کودک در خانه‌ی سلامت محله‌ی مرزداران / ۱۱۶

تصویر ۱۵-۴. تغذیه‌ی کودک با شیر مادر / ۱۱۷

تصویر ۱۶-۴. مزرعه‌ی کودک / ۱۱۸

تصویر ۱۷-۴. باغچه‌ی آموزش کودک / ۱۱۸

تصویر ۱۸-۴. کاشت گیاه توسط کودکان / ۱۱۹

تصویر ۱۹-۴. پارک ترافیک چندگیر هندوستان / ۱۲۰

- تصویر ۴-۲۰: نخستین پارک آموزش ترافیک در ایران واقع در منطقه ۸ تهران / ۱۲۰
- تصویر ۴-۲۱: موزهی کودک / ۱۳۱
- تصویر ۴-۲۲: گهوارهی لیلای پهلوی / ۱۳۲
- تصویر ۴-۲۳: موزهی ماقرن کودکی / ۱۳۲
- تصویر ۴-۲۴: اسباب بازیهای لیلای پهلوی / ۱۳۲
- تصویر ۴-۲۵: موزهی تاریخ انون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / ۱۳۳
- تصویر ۴-۲۶: موزهی تاریخی - بیان پیر / ۱۳۴
- تصویر ۴-۲۷: کانادا - کیک - موزهی کیک / ۱۳۴
- تصویر ۴-۲۸: موزهی کودک شهر باغ سبز / ۱۳۵
- تصویر ۴-۲۹: ویرجینیا - موزهی کودکان / ۱۳۶
- تصویر ۴-۳۰: مرزداران - مجتمع تاکسیرانی - تخصصی مامان / ۱۳۶
- تصویر ۴-۳۱: مرزداران - نبود محوطه بازی در مجتمع مسکونی / ۱۳۶
- تصویر ۴-۳۲: پارک کودک زیر هشت سال / ۱۳۷
- تصویر ۴-۳۳: پارک وقفی در لندن / ۱۳۷
- تصویر ۴-۳۴: پارک جیبی / ۱۳۹
- تصویر ۴-۳۵: پاریس - پارک دولاویل - محل استقرار شهر علم کودک / ۱۳۹
- تصویر ۴-۳۶: دبی - شهر علم کودک / ۱۳۰
- تصویر ۴-۳۷: چین - کتابخانه کودک / ۱۳۰
- تصویر ۴-۳۸: آمریکا - نورفولک - کتابخانهی کودکان / ۱۳۱
- تصویر ۴-۳۹: انگلستان - کتابفروشی کودک / ۱۳۱
- تصویر ۴-۴۰: لندن - کتابفروشی کودک / ۱۳۱
- تصویر ۴-۴۱: زمین بازی کودکان / ۱۳۹
- تصویر ۴-۴۲: زمین بازی کودکان / ۱۳۹
- تصویر ۴-۴۳: alfplayground - لندن / ۱۴۰
- تصویر ۴-۴۴: زمین بازی کودک / ۱۴۰
- تصویر ۴-۴۵: زمین بازی سنتی / ۱۴۱
- تصویر ۴-۴۶: زمین بازی معاصر / ۱۴۱
- تصویر ۴-۴۷: زمین بازی خلاق و ماجراجویی / ۱۴۲
- تصویر ۴-۴۸: نمونههای از زمین بازی شنی در مقصر کاشان / ۱۴۳
- تصویر ۴-۴۹: باغهای بازی ماجراجویی / ۱۴۴
- تصویر ۴-۵۰: Playlot / ۱۴۴
- تصویر ۴-۵۱: Playfield / ۱۴۵
- تصویر ۴-۵۲: مؤسسهی خیریهی محک / ۱۴۷
- تصویر ۴-۵۳: کودکان کار در ایران / ۱۴۸
- تصویر ۴-۵۴: کودکان کار / ۱۴۹
- تصویر ۴-۵۵: خانهی کودک شوش / ۱۵۰
- تصویر ۵-۱: استفاده از فضای سبز و باغچه / ۱۶۴
- تصویر ۵-۲: استفاده از نقاشی دیواری با موضوع طبیعت در پارک شهر امیرکلا / ۱۶۶
- تصویر ۵-۳: فراهم کردن تنوعی از فرصت های نشست برای کودکان / ۱۶۶
- تصویر ۴-۴: طراحی فضاهای کودکان با عناصر طبیعی یا شکل های ساده / ۱۶۷
- تصویر ۵-۴: استفاده از فرم و رنگ مناسب در طراحی ساختمان های مرتبط با کودکان / ۱۶۷
- تصویر ۵-۵: مدارس ابتدایی در Northleaze در Longashton انگلستان، پارک مناسب برای بزرگسالان، والدین و کارکنان / ۱۶۸
- تصویر ۵-۶: دوچرخه های مخصوص کودکان / ۱۷۰
- تصویر ۵-۷: نمونه ای از آتو پیاده روی مدرسه / ۱۷۱
- تصویر ۵-۸: صندوق های مخصوص بازی و وسایل حمل و نقل عمومی / ۱۷۲
- تصویر ۵-۹: آتوبوس مدرسه / ۱۷۳
- تصویر ۵-۱۰: پارک موضوعی آموزش نجوم / ۱۷۵
- تصویر ۵-۱۱: پارک علم کودک پاریس - پارک علم کودک دبی / ۱۷۶
- تصویر ۵-۱۲: پارک موضوعی آموزش آتش نشانی به کودکان / ۱۷۶
- تصویر ۵-۱۳: نمونه ای از خانه ای اسباب بازی در مرکز تجاری پونک - مرکز تجاری بوستان / ۱۷۷
- تصویر ۵-۱۴: مزرعه ای کودک / ۱۷۸

تصویر ۵-۱۵. فضای باز مجتمع قبل از طراحی- فضای باز بین

مجتمع‌ها بعد از طراحی / ۱۸۰

تصویر ۵-۱۶. نمونه‌ای از پام‌سبز- نمونه‌ای از زمین بازی سقفی / ۱۸۱

تصویر ۵-۱۷. شرکت کردن کودکان در راهپیمایی‌های مختلف / ۱۸۴

تصویر ۵-۱۸. سندشهرداری لندن بر مبنای نظرات کودکان شهر / ۱۸۴

تصویر ۵-۱۹. بسته‌ی آموزشی برای والدین و کودکان توسط مدیریت

شهری بانکوک / ۱۸۶

تصویر ۵-۲۰. کتاب 1001 DAYS OUT WITH

YOUR KIDS / ۱۸۶

تصویر ۵-۲۱. نمونه‌ای از فضاهای وقفی در لندن برای بهره‌گیری

کودکان و همسالان آنها / ۱۹۰

www.ketab.ir

پیش‌گفتار

«کودکی» که می‌گوئیم، منظور باز، صرفاً، دوره‌ی سنی نیست. این مفهوم بار معنایی دیگری هم دارد. مجموعه‌ای از روحيات، حالات و صفات باطنی، بی‌آلایشی، کنجکاوی، لطافت، سادگی و شفافیت همراه است. کودکی، یادآور انتظار از بزرگسالان، مراقبت و حمایت از یک گروه آسیب‌پذیر و رشد نیافته هم هست، و علاوه بر این‌ها، کودکی نماد استعاره‌ی امنیت بالای یادگیری و شکوفایی است. این دوران آن قدر مهم است که می‌توان نسبت به نیک‌بختی یا سوریختی افراد، براساس تجربه‌ای که در کودکی پشت سر می‌گذارند، برآورد و پیش‌بینی داشت. بسیاری از پدران، مادران، حسرت‌های بر دل مانده و آرزوهای دست نیافته‌ی خود را در آیین‌های آینده‌فرزندان خود می‌جویند. آنان، یادآوری نامرادی‌ها، کمبودها و فرصت‌سوزی‌هایی که در کودکی داشته‌اند، سعی دارند این تجربه برای فرزندان‌شان تکرار نشود.

به همین خاطر، در کانون مهم‌ترین فصول برنامه‌های اجتماعی و فرهنگی جوامع پیشرفته، سرمشق‌های فراوانی در مورد حمایت، آموزش و پرورش کودکان نهاده شده و با جدیت و سنجیدگی برای درست و دقیق آن‌ها پافشاری می‌شود. سیاست‌گذاری و طرح‌ریزی اجرای برنامه‌های ویژه‌ی کودکان، اصلاً آسان نیست. فهم دنیای کودکان و نیازهای آنان و روش‌های کارآمد تأمین این نیازها، محتاج بالاترین سطوح تخصصی است. بنابراین در نظامات آموزشی و تولید فرهنگی و هنری، دپارتمان‌های کودکان و نوجوانان، ویژه و جداگانه دیده شده، ورود و فعالیت به این عرصه، همراه با حساسیت و موشکافی است.

گرچه در طی چند دهه‌ی اخیر، توجه کارشناسان و مدیران شهری به فهم نیاز کودکان و تأمین آن‌ها در برنامه‌ریزی شهری پیگیری شده است، اما هنوز شهرهای ما تا رسیدن به استانداردهای موردانتظار شهرهای کودکانه فاصله زیادی دارد. با توجه به این که دوران کودکی بهترین شرایط برای یادگیری و نهادینه شدن کردارهای درست اجتماعی است، بی‌توجهی به فضاسازی شهری برای انتقال مفاهیم و آموزه‌ها، و نهادینه کردن‌شان در میان کودکان شهر، باعث امتداد یافتن عقب‌ماندگی‌های فرهنگی و تداوم کژرفتاری‌ها می‌شود.

با توجه به آن چه بیان شد، در اثر حاضر، آقای دکتر نوید سعیدی رضوانی تلاش داشته است علاوه بر بیان مبانی نظری و دیدگاه‌های مرتبط با شهر دوستدار کودک، تجربیات موفق جهانی را در این خصوص یادآور شود. ایشان همچنین معیارهای شهر دوستدار کودک را بر شمرده‌اند و در باره‌ی آن‌ها توضیح داده‌اند. همچنین به گونه‌های متنوع کاربری‌های شهر دوستدار کودک اشاره داشته و راهبردها و راهکارهای دستیابی به ایده‌ی شهر دوستدار کودک را به گونه‌ای روشن و دست یافتنی شرح داده است. امیدوارم مطالعه‌ی این کتاب، راهگشای مسیر سیاست‌گزاران، برنامه‌ریزان و مدیران شهری در استقرار و پیاده‌سازی شرایط و فضاهایی باشد که در آن جا بالندگی، شکوفایی و تعالی جسمی، روحی، معنوی و اخلاقی نسل آینده به بهرین وجه فراهم آید.

علی اصغر محکی

مدیر کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران

مقدمه

کودکان قشر بسیار مهمی از جمعیت شهر را تشکیل می‌دهند. آن‌ها در کوتاه مدت و بلند مدت تحت تأثیر تصمیمات و اقدامات امروزی هستند. در این دیدگاه، آن‌ها فعالان مهمی در جامعه به شمار می‌روند. کودکان امروز، جامعه‌ای ما را در آینده تشکیل می‌دهند. شان همراهِ با فقر، بهداشت نامناسب، کمبود امکانات آموزشی و محیطی که آن‌ها را از نظر جسمی و روحی آسیب‌پذیر می‌کند، شک بر سرمایه‌های انسانی آینده تأثیر منفی خواهد گذاشت و وجود جامعه‌ای سالم با سرمایه‌های انسانی مستلزم توجه به کیفیت زندگی کودکان است.

از سوی دیگر کودکان به دلیل شرایط سنی، جسمی و روحی، تفاوت‌های آشکاری با سایر شهروندان داشته و نیازهای خاص خود را دارند، اما شهرهای امروز به دلیل آنکه برای درگسلان طراحی و ساخته شده، نه تنها برای کودکان مطلوبیت و جذابیت‌های لازم را ندارد، بلکه برای آن‌ها خطرناک نیز هستند.

کمبود فضاهایی که کودک بتواند در آن به بازی و فعالیت خلاقانه بپردازد، آلودگی‌های محیطی، عدم رعایت حقوق اولیه، نبود امنیت و ایمنی، تراکم بالای ساختمانی و ... همه از مشکلاتی است که کودکان در شهرها با آن مواجه هستند. این در حالی است که فضاهای شهری مطلوب می‌تواند به توسعه و شکوفایی ذهنی و جسمی کودکان کمک نماید.

توجه به توسعه‌ی دانش، مهارت و شکوفایی استعدادهای کودکان در شهرها، بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاری جوامع شهری محسوب می‌شود. این کتاب تلاشی کوچک در راستای تحقق این هدف است. این کتاب شامل ۵ فصل است:

در فصل اول به بیان مسئله و اهمیت ایجاد شهری مناسب برای کودکان (شهر دوستدار کودک) پرداخته شده است.

فصل دوم شامل مبانی نظری و دیدگاه‌های اندیشمندان و نظریه پردازان شهرسازی و جامعه‌شناسی مرتبط به شهر دوستدار کودک است.

در فصل سوم تجربیات جهانی مرتبط با موضوع مورد نظر به اختصار بیان شده و علل موفقیت این طرح‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

فصل چهارم کاربری‌های دوستدار کودک را در شهر تهران مورد ارزیابی قرار داده و به استنباط نقاط قوت و ضعف آن‌ها پرداخته است.

در فصل نهمی، بر اساس مطالعات گسترده‌ی انجام شده و یافته‌های فصول قبل، پیشنهاداتی برای داشتن شهری مناسب برای کودکان ارائه شده است.

هدف اصلی تدوین این کتاب ارائه‌ی راهبردها و راهکارهایی برای تحقق شهر دوستدار کودک است. امید است با تحلیل تجربیات گذشته و بررسی برنامه‌های جدید موفق در ارتباط با کودکان، ضعف‌ها و کاستی‌های فعالیت‌های انجام شده در ایران، معلوم و راه پذیرش پیشنهادهای علمی و عملی‌تر برای دستیابی به هدف تدوین کتاب که همان دستیابی به شهر دوستدار کودک است، هموار شود.

در پایان لازم است از حمایت و راهنمایی‌های مدیر کل محترم اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران جناب آقای دکتر محکی، معاون محترم اداره کل جناب آقای دکتر عمارتی، جناب آقای شمس، جناب آقای بهلول و سایر کارکنان غلامپور در زمینه‌ی تألیف و انتشار این کتاب کمال تشکر را به عمل آوریم و آرزوی توفیق نمائیم.

گروه نویسندگان